

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

Тягові статичні перетворювачі

Шифр та назва спеціальності

141 Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка

Освітня програма

Електромеханіка

Рівень освіти

Бакалавр

Семестр

7(5)

Інститут

ННІ Енергетики, електроніки та електромеханіки

Кафедра

Електричний транспорт та тепловозобудування (125)

Тип дисципліни

Дисципліна вільного вибору студенту

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Любарський Борис Григорович

Borys.Liubarskyi@kpi.edu.ua

Доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри "Електричний транспорт та тепловозобудування" НТУ «ХПІ»

Досвід роботи у НТУ "ХПІ" – понад 23 років. Автор та співавтор понад 200 наукових та методичних публікацій. Курси: «Моделювання систем та пристроїв електричного транспорту», «Тягові електромеханічні перетворювачі», «Тягові статичні перетворювачі»,

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](https://web.kpi.kharkov.ua/ett/sklad/)

<https://web.kpi.kharkov.ua/ett/sklad/>

Загальна інформація

Анотація

В рамках курсу розглядаються питання загальних принципів роботи та конструкції тягових статичних перетворювачів електричного транспорту.

Мета та цілі дисципліни

Мета вивчення дисципліни – теоретично і практично підготувати фахівців спеціальності, які володіють теоретичними знаннями та практичними навичками аналізу тягових статичних перетворювачів електротранспорту.

Формат занять

Лекції. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

Здатність використовувати професійні знання з основ електроенергетики: електричної частини станцій та підстанцій, електричних систем і мереж, релейного захисту та автоматики енергосистем та техніки високих напруг для вирішення практичних задач в галузі електроенергетики, електротехніки та електромеханіки.

Здатність використовувати знання з основ електромеханіки: теорії електричних машин, апаратів та автоматизованого електроприводу для вирішення практичних задач в галузі електроенергетики, електротехніки та електромеханіки.

Здатність дотримуватись в проектах електроенергетичного, електротехнічного та електромеханічного устаткування міжнародних стандартів, норм і технічних умов.

Здатність використовувати сучасні методи розрахунків, моделювання та аналізу режимів роботи електроенергетичного, електротехнічного та електромеханічного обладнання і проектування електроенергетичних та електромеханічних систем.

Здатність до обґрунтування прийнятих рішень в процесі виконання проектно-конструкторських та дослідницьких робіт з проектування, створення, експлуатації та ремонту електрорухомого складу, систем електропостачання та інфраструктури електрифікованих залізниць в межах свого роду занять на рівні фахівця з кваліфікацією першого циклу вищої освіти.

Здатність провести відповідні розрахунки для аналізу перехідних та сталих режимів роботи електрорухомого складу, систем електропостачання та інфраструктури електрифікованих залізниць в режимах тяги, вибігу та гальмування поїздів.

Здатність вибирати та застосовувати сучасні технічні засоби для вимірювання параметрів електрорухомого складу, систем електропостачання та інфраструктури електрифікованих залізниць і процесів, які в них відбуваються, аналізувати результати вимірів та застосовувати для контролю та керування.

Результати навчання

Визначати принципи побудови та нормального функціонування елементів електроенергетичних, електротехнічних електромеханічних комплексів та систем

Оцінювати параметри роботи електротехнічного, електроенергетичного та електромеханічного обладнання й відповідних комплексів і систем та розробляти заходи щодо підвищення їх енергоефективності та надійності

Вирішення професійних задач з проектування, монтажу та експлуатації електроенергетичних, електротехнічних, електромеханічних комплексів та систем

Збирати та аналізувати інформацію про ненормальні режими та аварійні ситуації в електричній галузі для унеможливлення їх повторення в майбутньому

Оцінювати небезпеки при виконанні робіт в електроустановках

Оцінювати надійність роботи електроенергетичних, електротехнічних та електромеханічних систем

Розуміти і пояснювати значення традиційної та відновлювальної енергетики для успішного економічного розвитку країни

Виконувати задачі з технічного обслуговування електроустаткування електричних станцій, підстанцій, систем та мереж, систем електропостачання і електромеханічних систем за допомогою відповідних інструкцій та практичних навичок

Знати та вміти розробляти прості конструкції електроенергетичних і електротехнічних об'єктів та оцінювати механічну міцність розроблених конструкцій

Вміти отримувати, відновлювати та використовувати професійні знання та розуміння, пов'язані з процесами створення, експлуатації та ремонту електрорухомого складу, систем електропостачання та інфраструктури електрифікованих залізниць

Вміти збирати та інтерпретувати необхідні дані і на цій основі висувати та захищати аргументи стосовно характеристик електрорухомого складу, систем електропостачання та інфраструктури електрифікованих залізниць, а також тенденцій їх розвитку, зокрема із застосуванням сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій.

Вміти провести відповідні розрахунки для аналізу перехідних та сталих режимів роботи електрорухомого складу, систем електропостачання та інфраструктури електрифікованих залізниць в режимах тяги, вибігу та гальмування електропоїздів.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 90 год. (3 кредити ECTS): лекції – 36 год., самостійна робота – 54 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: «Вища математика», «Теоретичні основи електротехніки», «Основи електроніки», «Теорія автоматичного керування», «Основи електропривода»

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На лекціях акцентується увага на застосуванні інформаційних технологій.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Загальні принципи побудови перетворювачів підвищеної потужності

Вступ. Основні варіанти структур тягових електропередач з перетворювачами.

Тема 2. Напівпровідникові прилади тягових перетворювачів.

Механізм електропровідності чистого кремнію й можливість керування електропровідністю. Керування електропровідністю шляхом введення домішок. Напівпровідниковий діод. Керування електропровідністю за допомогою додаткового шару напівпровідника. Біполярний транзистор. Прилади з внутрішнім зворотним зв'язком. Тиристор. Керування електропровідністю за допомогою електричного поля. Польовий транзистор. Біполярний транзистор з польовим керуванням (IGBT).

Тема 3. Основи процесу комутації

Види ключів. Базові комутаційні структури. Види комутації.

Тема 4. Енергетичні характеристики комутаційного процесу

Потужність комутації. Комутаційні властивості елементів силового кола. Енергія комутації. Реактивна потужність (потужність зсуву).

Тема 5. Тягові випрямлячі. Схеми з амплітудним регулюванням за допомогою механічних перемикачів секцій вторинної обмотки трансформатора.

Найпростіша схема тягового випрямляча. Схема з несиметричним навантаженням трансформатора. Схема з симетруванням навантаження трансформатора.

Тема 6. Фазове керування тяговим випрямлячем. Тягові випрямлячі з комбінованим амплітудно-фазовим регулюванням

Умови природного вимикання та зв'язок реактивної потужності із стрибками вихідної напруги. Регулювання з нульовим рівнем напруги. Напівкеровані схеми. Секціоновані схеми.

Тема 7. Силкові тиристорні ключі випрямлячів

Загальна схема ключа. Подільники струму. Подільники напруги. Снабер відновлення. Резистори зв'язку.

Тема 8. Системи керування тяговими випрямлячами

Загальна структура системи імпульсно-фазового керування (СІФК). Зонне регулювання. Синхронний перехід. Формувачі імпульсів.

Тема 9. Широтно-імпульсні перетворювачі. Знижувальний та підвищувальний перетворювач

Принцип дії. Основні характеристики ШПП. Вхідний фільтр. Способи керування.

Тема 10. Оборотні, багатофазні та реверсивні ШПП

Оборотний ШПП із знакозмінним струмом. Оборотний ШПП із знакозмінною напругою. Багатофазні ШПП Реверсивні ШПП.

Тема 11. Вузли примусової комутації тиристорних ШПП

Дія вузла примусової комутації. Методика розрахунку вузлу примусової комутації. Зрив інвертування. Деякі модифікації вузла примусової комутації.

Тема 12. Широтно-імпульсне регулювання струму збудження двигунів

Приклади тягових електроприводів з ШП. Широтно-імпульсний перетворювач для електропривода вагонів метрополітену. Широтно-імпульсний перетворювач для привода магістрального електровозу.

Тема 13. Тягові автономні інвертори та випрямлячі з широтно-імпульсним регулюванням. Вимоги до тягових автономних інверторів та їх класифікація. Інвертори напруги

Однофазний мостовий інвертор напруги. Визначення параметрів схеми. Метод комутаційних функцій та метод основних гармонік. Однофазний напівмостовий інвертор. Трифазний мостовий інвертор. Регулювання частоти і напруги.

Тема 14. Синусоїдальна ШІМ

Визначення основних параметрів інвертора з синусоїдальною ШІМ. Керування нульовою послідовністю вихідних напруг. Вихідні фільтри при високочастотній ШІМ.

Тема 15. Інвертори струму

Паралельний інвертор струму. Протилежність (дуальність) основних властивостей інверторів струму та напруги. Інвертор струму з відсічними діодами. Визначення ємності комутаційних конденсаторів. Трифазний інвертор струму. Регулювання частоти. Регулювання вихідної напруги. Трирівневі інвертори напруги.

Тема 16. Тягові випрямлячі з широтно-імпульсним регулюванням

Випрямлячі струму Випрямлячі напруги.

Тема 17. Поліпшення умов комутації. Одноопераційна комутація.

Види одноопераційної комутації. Одноступенева дросельна комутація. Двоступенева дросельна комутація. Розділена комутація.

Тема 18. Перехідні та аномальні процеси в тягових електропередачах з напівпровідниковими перетворювачами

Пуск і відрив струмоприймача від контактного проводу. Використання гальмового реостата для демпфірування коливань у вхідному фільтрі. Принцип демпфірування. Умови реалізації слідкуючого алгоритму. Перенапруги в контактній мережі Струми короткого замикання та ударні моменти на валу двигуна при відмовах у комутаторі інвертора.

Теми практичних занять

Практичні роботи з курсу не передбачені.

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи з курсу не передбачені.

Самостійна робота

Студентам також рекомендуються додаткові матеріали (відео, статті) для самостійного вивчення та аналізу

Література та навчальні матеріали

«Основна література»

1. Статичні перетворювачі тягового рухомого складу. Навчальний посібник /Ю.П. Гончаров, М.В. Панасенко та ін. за ред. Ю.П. Гончарова. - Харків: НТУ "ХП", 2007. - 192 с.
2. Гончаров Ю.П., Будьонний О.В., Морозов В.Т., Панасенко М.В., Ромашко В.Я., Руденко В.С. Перетворювальна техніка: Підручник / За реді В.С. Руденка - Харків: Фоліо, 2000. 4.2. - 360 с.
3. Безрученко В.М., Варченко В.К., Чумак В.В. Тягові електричні машини електрорухомого складу: Навчальний посібник. – Д.: Вид-во Дніпропетр. нац. ун-ту заліз. трансп. ім. акад. В. Лазаряна, 2003. – 252 с.
4. Основи електропривода виробничих машин та комплексів [текст]: навч. посіб. / В.Е. Воскобойник, В.А. Бородай, Р.О. Боровик, О.Ю. Нестерова – Д.: Національний ТУ «Дніпровська політехніка», 2021. – 254 с
5. Лазарев Ю. Ф. Л17 Моделювання динамічних систем у Matlab. Електронний навчальний посібник. – Київ: НТУУ "КПІ", 2011. – 421 с

6. Електромеханічні системи автоматичного керування та електроприводи: Навчальний посібник / © М.Г. Попович, О.Ю. Лозинський, І.Б. Клепиков та ін.; За ред. М.Г. Поповича О.Ю. Лозинського. - К.: «Либідь», 2005 – 680 с.

«Додаткова література»

1. Бобирь Д. В., Грищенко М. А., Сердюк В. Н. Теорія локомотивної тяги : підручник / Під ред. к-та техн. наук, доц. В. Н. Сердюка; УДУНТ; ННІ «Дніпров. ін-т інфраструктури і трансп.». – Дніпро, 2022. – 385 с.
2. Голодний І. М., Лавріненко Ю. М., Козирський В. В., Червінський Л. С., Абдураманов Д. А., Торопов А. В., Санченко О. В. Регульований електропривод : підручник. Київ: ТОВ «ЦП «Компринт», 2015. 509 с.
3. MATLAB. URL: <https://www.mathworks.com/>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді іспиту (40%) та поточного оцінювання (60%).
Екзамен: усна відповідь.
Поточне оцінювання: 2 модульні тести та розрахункове завдання (по 20%).

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Борис ЛЮБАРСЬКИЙ

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Олена ЮР'ЄВА